

ਮੁਖਵਾਕ ਨੰਬਰ ੧੨੬

[ਆਦਿ ਅੰਗ ੭੩੩]

ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ ੪ ॥ ਜਿਥੈ ਹਰਿ ਆਰਾਧੀਐ ਤਿਥੈ ਹਰਿ ਮਿਤੁ ਸਹਾਈ ॥ ਗੁਰ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਹਰਿ ਮਨਿ ਵਸੈ ਹੋਰਤੁ ਬਿਧਿ ਲਇਆ ਨ ਜਾਈ ॥੧॥ ਹਰਿ ਧਨੁ ਸੰਚੀਐ ਭਾਈ ॥ ਜਿ ਹਲਤਿ ਪਲਤਿ ਹਰਿ ਹੋਇ ਸਖਾਈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥ ਸਤਸੰਗਤੀ ਸੰਗਿ ਹਰਿ ਧਨੁ ਖਟੀਐ ਹੋਰ ਬੈ ਹੋਰਤੁ ਉਪਾਇ ਹਰਿ ਧਨੁ ਕਿਤੇ ਨ ਪਾਈ ॥ ਹਰਿ ਰਤਨੈ ਕਾ ਵਾਪਾਰੀਆ ਹਰਿ ਰਤਨ ਧਨੁ ਵਿਹਾਝੇ ਕਚੈ ਕੇ ਵਾਪਾਰੀਏ ਵਾਕਿ ਹਰਿ ਧਨੁ ਲਇਆ ਨ ਜਾਈ ॥੨॥ ਹਰਿ ਧਨੁ ਰਤਨੁ ਜਵੇਹਰੁ ਮਾਣਕੁ ਹਰਿ ਧਨੈ ਨਾਲਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੈ ਵਤੈ ਹਰਿ ਭਗਤੀ ਹਰਿ ਲਿਵ ਲਾਈ ॥ ਹਰਿ ਧਨੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੈ ਵਤੈ ਕਾ ਬੀਜਿਆ ਭਗਤ ਖਾਇ ਖਰਚਿ ਰਹੇ ਨਿਖੁਟੈ ਨਾਹੀ ॥ ਹਲਤਿ ਪਲਤਿ ਹਰਿ ਧਨੈ ਕੀ ਭਗਤਾ ਕਉ ਮਿਲੀ ਵਡਿਆਈ ॥੩॥ ਹਰਿ ਧਨੁ ਨਿਰਭਉ ਸਦਾ ਸਦਾ ਅਸਥਿਰੁ ਹੈ ਸਾਚਾ ਇਹੁ ਹਰਿ ਧਨੁ ਅਗਨੀ ਤਸਕਰੈ ਪਾਣੀਐ ਜਮਦੁਤੈ ਕਿਸੈ ਕਾ ਗਵਾਇਆ ਨ ਜਾਈ ॥ ਹਰਿ ਧਨੁ ਕਉ ਉਚਕਾ ਨੇੜਿ ਨ ਆਵਈ ਜਮੁ ਜਾਗਾਤੀ ਡੰਡੁ ਨ ਲਗਾਈ ॥੪॥ ਸਾਕਤੀ ਪਾਪ ਕਰਿ ਕੈ ਬਿਖਿਆ ਧਨੁ ਸੰਚਿਆ ਤਿਨਾ ਇਕ ਵਿਖ ਨਾਲਿ ਨ ਜਾਈ ॥ ਹਲਤੈ ਵਿਚਿ ਸਾਕਤ ਦੁਹੇਲੇ ਭਏ ਹਥਹੁ ਛੁੜਕਿ ਗਇਆ ਅਗੈ ਪਲਤਿ ਸਾਕਤੁ ਹਰਿ ਦਰਗਹ ਢੋਈ ਨ ਪਾਈ ॥੫॥ ਇਸੁ ਹਰਿ ਧਨੁ ਕਾ ਸਾਹੁ ਹਰਿ ਆਪਿ ਹੈ ਸੰਤਹੁ ਜਿਸ ਨੋ ਦੇਇ ਸੁ ਹਰਿ ਧਨੁ ਲਦਿ ਚਲਾਈ ॥ ਇਸੁ ਹਰਿ ਧਨੈ ਕਾ ਤੋਟਾ ਕਦੇ ਨ ਆਵਈ ਜਨ ਨਾਨਕ ਕਉ ਗੁਰਿ ਸੋਝੀ ਪਾਈ ॥੬॥੩॥੧੦॥

ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ ੪ ॥

ਇਹ ਮੁਖਵਾਕ ਸੋਢੀ ਸੁਲਤਾਨ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਸੂਹੀ ਰਾਗ ਵਿੱਚ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਤੁਕ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਆਰਾਧਣ ਦੀ ਮਹਾਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ :

ਜਿਥੈ ਹਰਿ ਆਰਾਧੀਐ ਤਿਥੈ ਹਰਿ ਮਿਤੁ ਸਹਾਈ ॥

ਜਿਥੇ ਵੀ ਹਰਿ=ਪ੍ਰੇਮਸ਼ਰ ਨੂੰ ਆਰਾਧੀਐ=ਸਿਮਰੀਏ=ਯਾਦ ਕਰੀਏ ਤਿਥੈ=ਤਿਸ ਜਗ੍ਹਾ ਭਾਵ ਉਥੇ ਹੀ ਹਰਿ=ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮਿਤੁ=ਮਿੱਤਰ ਸਹਾਈ=ਸਹਾਇਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਨੇ ਆਰਾਧਿਆ ਤਾਂ ਹਰੀ ਮਿੱਤਰ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਖੰਮੂ ਪਾੜ ਕੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਤੇ ਆਰਾਧਣ ਵਾਲੇ ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਦੀ ਰਖਿਆ ਕੀਤੀ। ਜੇ ਦਰੋਪਤੀ ਨੇ ਭਰੀ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਆਰਾਧਿਆ ਤਾਂ ਹਰੀ ਮਿੱਤਰ ਨੇ ਅਨੰਤ ਸਾੜੀਆਂ ਦੇ ਕੇ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਹਰੀ ਮਿੱਤਰ ਨੇ ਉਥੇ ਹੀ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਉਸਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ। ਜੇ ਕੌਡੇ ਰਾਖਸ਼ ਦੇ ਤਪਦੇ ਕੜਾਹੇ ਤੋਂ ਭੈ-ਭੀਤ ਹੋ ਕੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਆਰਾਧਿਆ ਤੇ ਉਥੇ ਹੀ ਮਿੱਤਰ ਰੂਪ ਪ੍ਰੇਮਸ਼ਰ ਮਰਦਾਨੇ ਦੀ ਰਖਿਆ ਲਈ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤੇ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ। ਜਦੋਂ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਪੰਡਿਤਾਂ ਨੇ ਧਰਮ ਸੰਕਟ ਵਿੱਚੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਜਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪੂਜਾ=ਆਰਾਧਨਾ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਆਰਾਧਨ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਮਿੱਤਰ ਬਣ ਕੇ ਧਰਮ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਭਾਵੇਂ ਸੀਸ ਦੇਣਾ ਪਿਆ, ਪਰ ਸ਼ਰਨ ਆਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ। ਜੇ ਰੁਸਤਮ ਰਾਓ, ਬਾਲਾ ਰਾਓ ਨੇ ਸਿਤਾਰੇ ਦੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਨਰਕ ਵਰਗਾ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਦਿਆਂ, ਉਥੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਣ ਲਈ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਆਰਾਧਨਾ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਿੱਤਰ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਘੋੜੇ ਸਮੇਤ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਜਾ ਪਹੁੰਚੇ ਤੇ ਉਥੋਂ ਆਜ਼ਾਦ

ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਪਰੋਕਤ ਤੁਕ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਸਾਖੀਆਂ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਸੁਸ਼ੋਭਿਤ ਹਨ।

ਗੁਰ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਹਰਿ ਮਨਿ ਵਸੈ ਹੋਰਤੁ ਬਿਧਿ ਲਇਆ ਨ ਜਾਈ ॥੧॥

ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਤੇ=ਨਾਲ ਹਰਿ=ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਮਨ ਵਿੱਚ ਵਸੈ=ਟਿਕਦਾ ਹੈ। ਹੋਰਤੁ=ਹੋਰ ਬਿਧਿ=ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਲਇਆ=ਲਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਈ=ਜਾਂਦਾ। ਹਰ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸੀ ਦੀ ਇਹ ਤੀਬਰ ਇੱਛਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਨਾਮ ਵਸ ਜਾਵੇ, ਪਰ ਨਾਮ ਵਿਰੋਧੀ ਮਨ ਵਿੱਚ ਬੈਠੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਸ਼ਕਤੀ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਕਿਰਪਾ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਕਿਰਪਾ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਵਸਣ ਦੀ ਗੱਲ ਉਪਰੋਕਤ ਤੁਕ ਵਿੱਚ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਕੀਤੀ।

ਹਰਿ ਧਨੁ ਸੰਚੀਐ ਭਾਈ ॥

ਜਿ ਹਲਤਿ ਪਲਤਿ ਹਰਿ ਹੋਇ ਸਖਾਈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

(ਭਾਈ=ਪ੍ਰੇਮ ਵਾਚਕ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅਨੇਕਾਂ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਵਰਤਦੇ ਹਨ। ਇਥੇ ਵੀ ਆਖਦੇ ਹਨ) ਹੇ ਭਾਈ=ਹਰੀ ਨਾਮ ਧਨੁ ਨੂੰ ਸੰਚੀਐ=ਇਕੱਠਾ ਕਰੀਏ, ਜਿਹੜਾ ਹਰੀ ਹਲਤਿ=ਇਸ ਲੋਕ ਵਿੱਚ ਪਲਤਿ=ਪ੍ਰਲੋਕ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਹਰ ਇੱਕ ਦੁਖ ਵੇਲੇ ਸਖਾਈ=ਸਹਾਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਵਾ=ਜਿਹੜਾ ਹਰੀ ਲੋਕ ਪ੍ਰਲੋਕ ਦਾ ਸਖਾਈ=ਮਿੱਤਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸਤਸੰਗਤੀ ਸੰਗਿ ਹਰਿ ਧਨੁ ਖਟੀਐ

ਹੋਰ ਥੈ ਹੋਰਤੁ ਉਪਾਇ ਹਰਿ ਧਨੁ ਕਿਤੈ ਨ ਪਾਈ ॥

ਇਸ ਹਰੀ ਨਾਮ ਧਨ ਦੀ ਖਟੀ ਸਤ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਹੀ ਖਟੀਐ=ਖਟੀਦੀ ਹੈ। ਸਤਸੰਗਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰਥੈ=ਹੋਰ ਥਾਂ ਤੋਂ ਹੋਰਤੁ=ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਉਪਾਇ=ਯਤਨ ਨਾਲ ਹਰੀ ਧਨ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਪਾਈ=ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

ਹਰਿ ਰਤਨੈ ਕਾ ਵਾਪਾਰੀਆ ਹਰਿ ਰਤਨ ਧਨੁ ਵਿਹਾਝੇ, ਕਚੈ ਕੇ ਵਾਪਾਰੀਏ ਵਾਕਿ ਹਰਿ ਧਨੁ ਲਇਆ ਨ ਜਾਈ ॥੨॥

ਜੋ ਹਰਿ=ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਰੂਪ ਰਤਨਾਂ ਦਾ ਵਪਾਰੀ ਹੈ, ਉਹੀ ਹਰੀ ਨਾਮ ਰੂਪ ਰਤਨ=ਅਮੋਲਕ ਧਨ ਨੂੰ ਵਿਹਾਝੇ=ਖਰੀਦਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਰੂਪ ਕਚੈ ਧਨ ਦੇ ਵਪਾਰੀ ਹਨ, ਵਾ=ਕਿ=ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਾਸੋਂ ਵਾ=ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵਾਕਿ=ਬਚਨਾਂ ਨਾਲ ਹਰਿ=ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ ਧਨ ਨੂੰ ਲਇਆ=ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਹਰਿ ਧਨੁ ਰਤਨੁ ਜਵੇਹਰੁ ਮਾਣਕੁ,

ਹਰਿ ਧਨੈ ਨਾਲਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੈ ਵਤੈ ਹਰਿ ਭਗਤੀ ਹਰਿ ਲਿਵ ਲਾਈ ॥

ਹਰੀ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਧਨ, ਰਤਨ, ਜਵਾਹਰ, ਮਾਨਕਾਂ ਵਾਂਗ ਅਮੋਲਕ ਹੈ, ਅਥਵਾ :—ਹਰੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਰੂਪ ਧਨ ਕਰਕੇ ਰਤਨੁ=ਵੈਰਾਗ, ਜਵੇਹਰੁ=ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਮਾਣਕੁ=ਸ੍ਰਵਣ ਮੰਨਣ ਨਿਧਿਆਸਣ ਆਦਿਕਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਰੂਪ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਰੂਪ ਵੱਤੁ ਵਿੱਚ, ਵਾ=ਪ੍ਰਤੱਖ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਾਗਣ ਰੂਪ ਵੱਤੁ ਵਿੱਚ ਭਗਤਾਂ ਨੇ ਹਰਿ-ਹਰਿ ਦੇ ਨਾਮ ਰੂਪ ਧਨ ਨਾਲ ਲਿਵ=ਬਿਰਤੀ ਲਗਾਈ ਹੋਈ ਹੈ।

ਹਰਿ ਧਨੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੈ ਵਤੈ ਕਾ ਬੀਜਿਆ ਭਗਤ ਖਾਇ ਖਰਚਿ ਰਹੇ ਨਿਖੁਟੈ ਨਾਹੀ ॥

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲ ਰੂਪ ਵੱਡ ਦਾ ਬੀਜਿਆ ਹੋਇਆ ਜੋ ਹਰੀ ਨਾਮ ਰੂਪ ਧਨ ਹੈ। ਭਗਤ ਲੋਕ, ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੰਤ ਭਗਤ ਆਪ ਖਾਇ=ਖਾ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾਮ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵਰਤ ਰਹੇ ਹਨ, ਵਾ—ਨਾਮ ਦਾ ਰਸ ਆਪ ਖਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਨਾਮ ਦਾ ਰਸ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਰੂਪ ਖਰਚ ਰਹੇ ਹਨ, ਫੇਰ ਵੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਰੂਪ ਧਨ ਨਿਖੁਟੈ=ਮੁਕਦਾ ਨਹੀਂ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਚਉਥੀ ਪਉੜੀ ਵਿੱਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਪਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ :

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਸਚੁ ਨਾਉ ਵਡਿਆਈ ਵੀਚਾਰੁ ॥ [ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ, ਅੰਗ ੨]

ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਵਿੱਚ ਨੌਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

੧. ਸਵਾ ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਰਹਿੰਦੀ ਪ੍ਰਤੱਖ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਜਿਸਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਯਥਾ—੧. ਚਉਥੈ ਪਹਰਿ ਸਬਾਰ ਕੈ ਸੁਰਤਿਆ ਉਪਜੈ ਚਾਉ ॥

ਤਿਨਾ ਦਰੀਆਵਾ ਸਿਉ ਦੋਸਤੀ ਮਨਿ ਮੁਖਿ ਸਚਾ ਨਾਉ ॥ [ਵਾਰ ਮਾਝ ਮ: ੨, ਅੰਗ ੧੪੬]

੨. ਝਾਲਾਘੇ ਉਠਿ ਨਾਮੁ ਜਪਿ ਨਿਸਿ ਬਾਸੁਰ ਆਰਾਧਿ ॥

ਕਾਰਾ ਤੁਝੈ ਨ ਬਿਆਪਈ ਨਾਨਕ ਮਿਟੈ ਉਪਾਧਿ ॥ [ਗਉੜੀ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੨੫੫]

੩. ਕੁਰਬਾਣੀ ਤਿਨਾ ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਪਿਛਲਿ ਰਾਤੀ ਉਠ ਬਹੰਦੇ ॥

ਕੁਰਬਾਣੀ ਤਿਨਾ ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੈ ਸਰਿ ਨਾਵੰਦੇ ॥

[ਭਾ: ਗੁਰਦਾਸ, ਵਾਰ ੧੨, ਪਉੜੀ ੨]

੨. ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਭੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਹੈ, ਜੋ ੮੪ ਲੱਖ ਜੂਨਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹੁਗੀਆ ॥ ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ ॥

[ਆਸਾ ਮ: ੫, ਅੰਗ ੧੨]

੩. ਕਿਸ਼ੋਰ (ਬਾਲਕ) ਅਵਸਥਾ ਵੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਪਿੱਛਲੇ ਜਨਮਾਂ ਦੇ ਸੰਸਕਾਰ ਭੁਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਸੰਸਕਾਰ ਪਏ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਇਸੇ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਧੂਅ ਤੇ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਭਗਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਈ ਸੀ।

੪. ਜਵਾਨੀ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ :

ਭਵ ਸਾਗਰ ਕੇ ਤਰਨ ਕੋ ਤਰਨ ਅਵਸਥਾ ਆਹਿ ॥

[ਵੈਰਾਗ ਸ਼ਤਕ]

੫. ਬਿਧ ਅਵਸਥਾ ਭੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਦੁਨਿਆਵੀ ਕਾਰ-ਵਿਹਾਰ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੌਤ ਨੇੜੇ ਦਿਸਦੀ ਹੈ।

੬. ਚਾਰੇ ਜੁਗਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਸਮਾਂ ਵੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਹੈ। ਇਹੀ ਨਾਮ ਬੀਜਣ ਦੀ ਰੁਤ ਹੈ।

ਅਬ ਕਲੁ ਆਇਓ ਰੇ ॥ ਇਕੁ ਨਾਮੁ ਬੋਵਹੁ ਬੋਵਹੁ ॥

ਅਨ ਰੁਤਿ ਨਾਹੀ ਨਾਹੀ ॥ ਮਤੁ ਭਰਮਿ ਭੁਲਹੁ ਭੁਲਹੁ ॥

[ਬਸੰਤ ਮ: ੫, ਅੰਗ ੧੧੮੫]

੭. ਸੰਗਤ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਸਮਾਂ ਵੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਹੈ।

੮. ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਆਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਵੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਹੈ।
੯. ਪ੍ਰਤੱਖ ਖੰਡੇ ਬਾਟੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਵੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਹੈ।

ਹਲਤਿ ਪਲਤਿ ਹਰਿ ਧਨੈ ਕੀ ਭਗਤਾ ਕਉ ਮਿਲੀ ਵਡਿਆਈ ॥੩॥

ਭਗਤਾ=ਭਗਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੰਤ ਜਨਾਂ ਕਉ=ਨੂੰ ਹਲਤਿ=ਇਸ ਲੋਕ ਵਿੱਚ ਪਲਤਿ=ਪ੍ਰਲੋਕ ਵਿੱਚ ਹਰੀ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਧਨ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਮਿਲੀ=ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ।

ਯਥਾ— ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ ਗਏ ਮਸਕਤਿ ਘਾਲਿ ॥

ਨਾਨਕ ਤੇ ਮੁਖ ਉਜਲੇ ਕੇਤੀ ਛੁਟੀ ਨਾਲਿ ॥੧॥

[ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ, ਅੰਗ ੮]

**ਹਰਿ ਧਨੁ ਨਿਰਭਉ ਸਦਾ ਸਦਾ ਅਸਥਿਰੁ ਹੈ ਸਾਚਾ,
ਇਹੁ ਹਰਿ ਧਨੁ ਅਗਨੀ ਤਸਕਰੈ ਪਾਣੀਐ ਜਮਦੂਤੈ ਕਿਸੈ ਕਾ ਗਵਾਇਆ ਨ ਜਾਈ ॥**

ਹਰੀ ਨਾਮ ਧਨ ਸਦਾ=ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਨਿਰਭਉ=ਡਰ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਅਤੇ ਇਹ ਸਚਾ ਹਰੀ ਨਾਮ ਧਨ ਸਦਾ-ਸਦਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਅਸਥਿਰ=ਅਚੱਲ ਹੈ। ਇਹ ਹਰੀ ਨਾਮ ਧਨ, ਅਗਨੀ=ਅੱਗ, ਤਸਕਰੈ=ਚੋਰ, ਪਾਣੀਐ=ਜਲ, ਜਮਦੂਤੈ=ਧਰਮ ਰਾਜ ਦੇ ਦੂਤ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਵੀ ਗਵਾਇਆ=ਨਵਿਰਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ।

ਯਥਾ— ਗੁਰ ਕਾ ਬਚਨੁ ਬਸੈ ਜੀਅ ਨਾਲੇ ॥

ਜਲਿ ਨਹੀ ਡੁਬੈ ਤਮਕਰੁ ਨਹੀ ਲੇਵੈ ਭਾਹਿ ਨ ਸਾਕੈ ਜਾਲੇ ॥

[ਧਨਾਸਰੀ ਮ: ੫, ਅੰਗ ੬੭੯]

ਹਰਿ ਧਨ ਕਉ ਉਚਕਾ ਨੇੜਿ ਨ ਆਵਈ ਜਮੁ ਜਾਗਾਤੀ ਡੰਡੁ ਨ ਲਗਾਈ ॥੪॥

ਹਰੀ ਨਾਮ ਧਨ ਕਉ=ਨੂੰ ਚੁਕਣ ਵਾਸਤੇ ਉਚਕਾ=ਠੱਗ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਜਮ ਜੋ ਜਾਗਾਤੀ=ਮਸੂਲੀਆ ਹੈ, ਉਹ ਡੰਡ ਨਹੀਂ ਲਾ ਸਕਦਾ।

ਸਾਕਤੀ ਪਾਪ ਕਰਿ ਕੈ ਬਿਖਿਆ ਧਨੁ ਸੰਚਿਆ ਤਿਨਾ ਇਕ ਵਿਖ ਨਾਲਿ ਨ ਜਾਈ ॥

ਸਾਕਤੀ=ਮਨਮੁਖਾਂ ਨੇ ਪਾਪ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਕਰਕੇ ਜੋ ਬਿਖਿਆ=ਵਿਸ਼ਿਆ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵਿਹੁ ਰੂਪ ਧਨ ਸੰਚਿਆ=ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਧਨ ਪ੍ਰਲੋਕ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਵਿਖ=ਕਦਮ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ।

ਯਥਾ— ਇਸੁ ਜਰ ਕਾਰਣਿ ਘਣੀ ਵਿਗੁਤੀ ਇਨਿ ਜਰ ਘਣੀ ਖੁਆਈ ॥

ਪਾਪਾ ਬਾਝਹੁ ਹੋਵੈ ਨਾਹੀ ਮੁਇਆ ਸਾਥਿ ਨ ਜਾਈ ॥

[ਆਸਾ ਮ: ੧, ਅੰਗ ੪੧੭]

ਹਲਤੈ ਵਿਚਿ ਸਾਕਤ ਦੁਹੇਲੇ ਭਏ ਹਥਹੁ ਛੁੜਕਿ ਗਇਆ ਅਗੈ ਪਲਤਿ ਸਾਕਤੁ ਹਰਿ ਦਰਗਹ ਢੋਈ ਨ ਪਾਈ ॥੫॥

ਜਦੋਂ ਹੱਥ ਵਿੱਚੋਂ ਉਹ ਧਨ ਛੁੜਕਿ=ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਤਾਂ ਹਲਤੈ=ਲੋਕ ਵਿੱਚ ਸਾਕਤ=ਮਾਯਾਧਾਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਦੁਹੇਲੇ=ਦੁਖੀ ਭਏ=ਹੋ ਗਏ। ਅਗਲੇ ਪਲਤਿ=ਪ੍ਰਲੋਕ ਵਿੱਚ ਵੀ ਹਰਿ=ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿੱਚ ਢੋਈ=ਆਸਰਾ, ਵਾ—ਢੁਕਣਾ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੇ।

ਯਥਾ— ਜਬ ਕਛੁ ਪਾਵੈ ਤਬ ਗਰਬੁ ਕਰਤੁ ਹੈ ॥
ਮਾਇਆ ਗਈ ਤਬ ਰੋਵਨੁ ਲਗਤੁ ਹੈ ॥

[ਆਸਾ ਰਵੀਦਾਸ ਜੀ, ਅੰਗ ੪੮੭]

**ਇਸੁ ਹਰਿ ਧਨ ਕਾ ਸਾਹੁ ਹਰਿ ਆਪਿ ਹੈ ਸੰਤਹੁ;
ਜਿਸ ਨੋ ਦੇਇ ਸੁ ਹਰਿ ਧਨੁ ਲਦਿ ਚਲਾਈ ॥**

ਹੇ ਸੰਤੋ=ਗੁਰਸਿੱਖ ਪਿਆਰਿਓ! ਇਸ ਹਰੀ ਨਾਮ ਧਨ ਦਾ ਸਾਹੁ=ਮਾਲਕ ਉਹ ਹਰੀ ਆਪ ਹੀ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਇਹ ਨਾਮ ਧਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਸੁ=ਉਹ ਹਰੀ ਨਾਮ ਧਨ ਦੀ ਖੋਪ ਨੂੰ ਲੱਦ ਕੇ ਚਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਖੋਪ=ਸਿੰਧੀ ਸੰਗਯਾ=ਮਾਲ ਦੀ ਭਰਤੀ, ਵਣਿਜ ਦੀ ਵਸਤੂ।

ਯਥਾ— ਇਹੁ ਧਨੁ ਤਿਨਾ ਮਿਲਿਆ ਜਿਨ ਹਰਿ ਆਪੇ ਭਾਣਾ ॥

[ਰਾਮਕਲੀ ਮ: ੩, ਅੰਗ ੯੨੧]

**ਇਸੁ ਹਰਿ ਧਨੈ ਕਾ ਤੋਟਾ ਕਦੇ ਨ ਆਵਈ
ਜਨ ਨਾਨਕ ਕਉ ਗੁਰਿ ਸੋਝੀ ਪਾਈ ॥੬॥੩॥੧੦॥**

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਸੇਵਕ ਜਨ ਨੂੰ ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਇਹ ਸੋਝੀ=ਗਿਆਤ ਪਾਈ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਹਰੀ ਨਾਮ ਧਨ ਦਾ ਤੋਟਾ=ਘਾਟਾ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਸੰਸਾਰੀ ਧਨ ਵਿੱਚ ਜਿੰਦਗੀ ਭਰ ਘਾਟੇ ਵਾਧੇ ਆਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਚੋਰ, ਠੱਗ, ਸਰਕਾਰੀ ਟੈਕਸ ਆਦਿ ਦਾ ਡਰ ਵੀ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਨਾਮ ਧਨ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਸੰਸਾਰੀ ਕੋਈ ਡਰ ਜਾਂ ਘਾਟਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਨਾਮ ਧਨ ਨੂੰ ਅੰਦਰਲੇ ਚੋਰਾਂ, ਠੱਗਾਂ ਤੋਂ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹਿ ਕੇ ਹੀ ਸਾਬਤ ਰਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਜਪ-ਤਪ ਕਾਮ ਆਦਿਕ ਚੋਰਾਂ ਦੇ ਦਾਅ ਲੱਗਣ ਤੋਂ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਯਥਾ— ਹੇ ਕਾਮੰ ਨਰਕ ਬਿਸ੍ਵਾਮੰ ਬਹੁ ਜੋਨੀ ਭ੍ਰਮਾਣਵਹ ॥

ਚਿਤ ਹਰਣੰ ਤ੍ਰੈ ਲੋਕ ਗੰਮੰ ਜਪ ਤਪ ਸੀਲ ਬਿਦਾਰਣਹ ॥

[ਸਹਸਕ੍ਰਿਤੀ ਮ: ੫, ਅੰਗ ੧੩੫੮]

ਸੋ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਰਾਂ ਤੋਂ ਬਚਨ ਲਈ ਹੋਰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਉਪਾਅ ਨਹੀਂ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਗੁਰੂ ਕਿਰਪਾ ਦੀ ਜਾਚਨਾ ਕਰਨੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਹੀ ਇਹਨਾਂ ਚੋਰਾਂ ਦਾ ਬਿਨਾਸ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਯਥਾ— ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਅਰੁ ਲੋਭ ਮੋਹ ਬਿਨਸਿ ਜਾਇ ਅਹੰਮੇਵ ॥

ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭ ਸਰਣਾਗਤੀ ਕਰਿ ਪ੍ਰਸਾਦੁ ਗੁਰਦੇਵ ॥

[ਗਉੜੀ ਸੁਖਮਨੀ ਮ: ੫, ਅੰਗ ੨੬੯]

ਇਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਕਿਰਪਾ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਨਾਮ ਧਨ ਦੀ ਕਮਾਈ ਖੱਟਣ ਵਿੱਚ ਕਦੀ ਘਾਟਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਹਮੇਸ਼ਾ ਘਾਟਾ ਅਣਜਾਣ ਪੁਣੇ ਬੇਸਮਝੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜਿਸਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਸੋਝੀ=ਗਿਆਤ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਫਿਰ ਜਿੰਦਗੀ ਭਰ ਕੋਈ ਤੋਟਾ=ਘਾਟਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ ॥ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ ॥

ਮੁਖਵਾਕ ਨੰਬਰ ੧੨੭

[ਆਦਿ ਅੰਗ ੭੩੫-੩੬]

ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ ੪ ॥ ਕੀਤਾ ਕਰਣਾ ਸਰਬ ਰਜਾਈ ਕਿਛੁ ਕੀਚੈ ਜੇ ਕਰਿ ਸਕੀਐ ॥ ਆਪਣਾ ਕੀਤਾ ਕਿਛੁ ਨ ਹੋਵੈ ਜਿਉ ਹਰਿ ਭਾਵੈ ਤਿਉ ਰਖੀਐ ॥੧॥ ਮੇਰੇ ਹਰਿ ਜੀਉ ਸਭੁ ਕੋ ਤੇਰੇ ਵਸਿ ॥ ਅਸਾ ਜੋਰੁ ਨਾਹੀ ਜੇ ਕਿਛੁ ਕਰਿ ਹਮ ਸਾਕਹ ਜਿਉ ਭਾਵੈ ਤਿਵੈ ਬਖਸਿ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥ ਸਭੁ ਜੀਉ ਪਿੰਡੁ ਦੀਆ ਤੁਧੁ ਆਪੇ ਤੁਧੁ ਆਪੇ ਕਾਰੈ ਲਾਇਆ ॥ ਜੇਹਾ ਤੂੰ ਹੁਕਮੁ ਕਰਹਿ ਤੇਹੇ ਕੋ ਕਰਮ ਕਮਾਵੈ ਜੇਹਾ ਤੁਧੁ ਧੁਰਿ ਲਿਖਿ ਪਾਇਆ ॥੨॥ ਪੰਚ ਤਤੁ ਕਰਿ ਤੁਧੁ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਸਭ ਸਾਜੀ ਕੋਈ ਛੇਵਾ ਕਰਿਉ ਜੇ ਕਿਛੁ ਕੀਤਾ ਹੋਵੈ ॥ ਇਕਨਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮੇਲਿ ਤੂੰ ਬੁਝਾਵਹਿ ਇਕਿ ਮਨਮੁਖਿ ਕਰਹਿ ਸਿ ਰੋਵੈ ॥੩॥ ਹਰਿ ਕੀ ਵਡਿਆਈ ਹਉ ਆਖਿ ਨ ਸਾਕਾ ਹਉ ਮੁਰਖੁ ਮੁਗਧੁ ਨੀਚਾਣੁ ॥ ਜਨ ਨਾਨਕ ਕਉ ਹਰਿ ਬਖਸਿ ਲੈ ਮੇਰੇ ਸੁਆਮੀ ਸਰਣਾਗਤਿ ਪਇਆ ਅਜਾਣੁ ॥੪॥੪॥੧੫॥੨੪॥

ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ ੪ ॥

ਇਹ ਮੁਖਵਾਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੂਹੀ ਰਾਗ ਵਿੱਚ ਅੰਕਿਤ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਾ ਮੁੱਢਲੀਆਂ ਪੰਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਸੂਖਮ ਅਸਥੂਲ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਜਾ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਕੁਝ ਵੀ ਵਾਧ ਜਾਂ ਘਾਟ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਸੱਤ ਪੰਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਸਰਬਗਤਾ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਪਿਛਲੀਆਂ ਤਿੰਨ ਤੁਕਾਂ ਵਿੱਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਮੇਲ ਤੋਂ ਗਿਆਨ ਦੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਗੱਲ ਤੇ ਅਗਿਆਨੀ ਦੇ ਮਨਮੁਖਤਾ ਕਰਕੇ ਰੋਣ ਦੀ ਗੱਲ, 'ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਨੂੰ ਕੋਈ ਆਖ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਆਪਣੀ ਨਿਮਰਤਾ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਖ਼ਰੀਲੀ ਪੰਕਤੀ ਵਿੱਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦੀ ਜਾਚਨਾ ਤੇ ਜਗਿਆਸੂ ਮੁਖ ਦੁਆਰਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹਿ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਮੁਖਵਾਕ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪੰਕਤੀ ਵਿੱਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ :

ਕੀਤਾ ਕਰਣਾ ਸਰਬ ਰਜਾਈ ਕਿਛੁ ਕੀਚੈ ਜੇ ਕਰਿ ਸਕੀਐ ॥

ਹੇ ਰਜਾਈ=ਰਜਾ ਦੇ ਮਾਲਕ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਕਰਣਾ=ਪ੍ਰਪੰਚ ਸਰਬ=ਸਾਰਾ ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਵਾ—ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਪਿੱਛੇ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਜੋ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਉਹ ਤੇਰੀ ਰਜਾਈ=ਰਜਾ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਜੇ ਕੁਝ ਕਰ ਸਕੀਏ ਤਾਂ ਕਰੀਏ, ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਆਗਿਆ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਾ ਅਸੀਂ, ਨਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਜੀਵ ਕੁਝ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਯਥਾ— ੧. ਜੋ ਤੂੰ ਕਰਾਵਹਿ ਸੋ ਕਰੀ ਪਿਆਰੇ ਅਵਰੁ ਕਿਛੁ ਕਰਣੁ ਨ ਜਾਇ ॥

[ਆਸਾ ਮ: ੫, ਅੰਗ ੪੩੨]

੨. ਜੋ ਤੂ ਕਰਹਿ ਕਰਾਵਹਿ ਸੁਆਮੀ ਸਾ ਮਸਲਤਿ ਪਰਵਾਣੁ ॥

[ਧਨਾਸਰੀ ਮ: ੫, ਅੰਗ ੬੭੭]

ਆਪਣਾ ਕੀਤਾ ਕਿਛੁ ਨ ਹੋਵੈ ਜਿਉ ਹਰਿ ਭਾਵੈ ਤਿਉ ਰਖੀਐ ॥੧॥

ਸਾਡਾ ਆਪਣਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਕਿਛੁ=ਕੁਝ ਭੀ ਨ=ਨਹੀਂ, ਹੋਵੈ=ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ=ਜਿਵੇਂ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਭਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਤਿਉ=ਤਿਵੇਂ ਰੱਖ ਲੈਣਾ ਕਰੋ। ਇਸੇ ਤੁਕ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਭਗਤ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਆਪਣੀ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੀ

ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਰਨਣ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਯਥਾ— ਮੇਰਾ ਕੀਆ ਕਛੁ ਨ ਹੋਇ ॥ ਕਰਿਹੈ ਰਾਮੁ ਹੋਇ ਹੈ ਸੋਇ ॥

[ਭੈਰਉ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ, ਅੰਗ ੧੧੬੫]

ਸਾਖੀ—ਇਕ ਵਾਰ ਭਗਤ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਧਿਆਨ ਸਾਧਨਾ ਵਿੱਚ ਬੜੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਜੁੜੇ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਨਾਮ ਦੇ ਰਸ ਵਿੱਚ ਕਾਫੀ ਸਮੇਂ ਤਕ ਭਗਤੀ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਰਹੇ ਤਾਂ ਅਚਾਨਕ ਇੱਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦਾ ਨੌਜਵਾਨ ਮੁੰਡਾ ਮ੍ਰਿਤੂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਦਾਹ ਸੰਸਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਰੋਂਦੇ ਕੁਰਲਾਂਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੀ ਘਰਵਾਲੀ, ਜੋ ਨੌਜਵਾਨ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਵਿਧਵਾ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ, ਸਤੀ ਹੋਣ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੀ ਅਰਥੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸਤੀ ਹੋਣ ਲਈ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋ ਔਰਤਾਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸਿਆਣੀ ਔਰਤ ਬੋਲੀ, “ਹੇ ਧੀਏ! ਉਹ ਸਾਹਮਣੇ ਪੂਰਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਭਗਤ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਬੈਠੇ ਹਨ, ਸਤੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਵੀ ਅਸੀਸ ਲੈ ਜਾ। ਤੂੰ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਚੱਲੀ ਹੈ।” ਇਸ ਸਿਆਣੀ ਬੀਬੀ ਦਾ ਬਚਨ ਮੰਨ ਕੇ ਵਿਧਵਾ ਔਰਤ ਨੇ ਭਗਤ ਜੀ ਨੂੰ ਜਾ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ। ਉਧਰ ਭਗਤ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਹੀ ਸੀ, ਜੋ ਅਜੇ ਵੀ ਇਕਾਗਰਤਾ ਦੇ ਰਸ ਵਿੱਚ ਭਗਤ ਜੀ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਅਨੰਦ ਲੈ ਰਹੀ ਸੀ। ਭਗਤ ਜੀ ਨੇ ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੀ ਜੋ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਨਵ-ਵਿਆਹੀ ਔਰਤ ਆਪਣੇ ਸਹੁਰੇ ਘਰ ਨੂੰ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਜਾਂ ਆ ਰਹੀ ਹੈ, ਭਗਤ ਜੀ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਸੋਚੇ ਸਮਝੇ ਅਸੀਸ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਬੱਚਾ ਸੁਹਾਗਵੰਤੀ ਹੋ ਤੇ ਉਸ ਬੀਬੀ ਨੇ ਅਰਥੀ ਲਿਜਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਕਿ ਰੁਕੋ ਤੇ ਅਰਥੀ ਭਗਤ ਜੀ ਦੇ ਕੋਲ ਲੈ ਆਉ। ਬੀਬੀ ਦੀ ਇਹ ਗੱਲ ਮੰਨ ਕੇ ਅਰਥੀ ਭਗਤ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਬੀਬੀ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਆਹ ਪਿਆ ਮੇਰਾ ਸੁਹਾਗਾ ਜੋ ਮ੍ਰਿਤੂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਸੁਹਾਗਵੰਤੀ ਹੋਣ ਦਾ ਵਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਜਾਂ ਤਾਂ ਕਹੋ ਕਿ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਬਚਨ ਝੂਠਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਫਿਰ ਮੇਰੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦਾ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਸੁਹਾਗਵੰਤੀ ਬਣਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਕਹੇ ਹੋਏ ਬਚਨ ਦੀ ਲਾਜ ਰੱਖੋ। ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਸੋਚਾਂ ਵਿੱਚ ਪੈ ਗਏ। ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਧਰਮ ਸੰਕਟ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ ਨਾ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਬਚਨ ਝੂਠਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਰਾਮਾਤ ਦਿਖਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਚਿੰਤਾ ਵਿੱਚ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ, ਜੋ ਸਮਾਧੀ ਵਿੱਚ ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਹ ਖੋ ਬੈਠੇ ਤੇ ਅਨੰਦ ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਮਨ ਨੂੰ ਚਿੰਤਾ ਨੇ ਗ੍ਰਸ ਲਿਆ। ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਅਸੀਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣ ਗਈ। ਆਪਣੇ ਭਗਤ ਨੂੰ ਚਿੰਤਤ ਦੇਖ ਕੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਅਕਾਸ਼ਬਾਣੀ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਇਸ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਪਿੱਛੇ ਇਤਨਾ ਚਿੰਤਤ ਕਿਉਂ ਹੈਂ। ਮੇਰੀ ਆਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਬਾਲਕ ਨੂੰ ਕੰਨ ਤੋਂ ਫੜ ਕੇ ਬੈਠਾ ਕਰ ਦੇ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਭਗਤ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੇਰਾ ਪਤੀ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜਿਉਂਦਾ ਹੈ। ਭਗਤ ਜੀ ਨੇ ਰਾਮ ਸ਼ਬਦ ਕਿਹਾ ਤੇ ਉਸ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਬੈਠਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਦੇ ਜਿਉਂਦਾ ਹੋਣ ਦੀ ਕਨਸੋਅ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਗਈ। ਅਚਾਨਕ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਇੱਕ ਬੜੀ ਸੁੰਦਰ ਗਊ ਮਰ ਗਈ, ਜਿਸ ਦਾ ਦੁੱਧ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦੇ ਨੂੰ ਮਾਫਕ ਸੀ। ਦੂਸਰਾ ਕਾਜ਼ੀ, ਮੁਲਾਣੇ ਇਸ ਗੱਲੋਂ ਈਰਖਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਕਾਫ਼ਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇਤਨਾ ਕਰਾਮਾਤੀ ਕਿਉਂ ਹੈ। ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਇਸ ਕਰਕੇ ਈਰਖਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਸੂਦਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਨਾਮਦੇਵ ਦੀ ਪੂਜਾ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਈਰਖਾ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਗਊ ਮਰਨ ਤੋਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਨਾਮਦੇਵ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਸੱਦਿਆ ਤੇ ਗਾਂ ਜਿਉਂਦੀ ਕਰਨ ਲਈ ਭਗਤ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਭਗਤ ਜੀ ਨੇ ਅੱਗੋਂ ਉਤਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਕਦੇ ਮਰੇ ਭੀ ਜਿਉਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋਣ।

ਯਥਾ— ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਐਸੀ ਕਿਉ ਹੋਇ ॥ ਬਿਸਮਿਲਿ ਕੀਆ ਨ ਜੀਵੈ ਕੋਇ ॥

[ਭੈਰਉ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ, ਅੰਗ ੧੧੬੫]

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਕ੍ਰੋਧ ਵਸ ਹੋ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦਾ ਮੁੰਡਾ ਕਿਵੇਂ ਜਿਉਂਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਾਂ ਤੇ ਮੇਰੀ ਗਊ ਜਿਉਂਦੀ ਕਰ ਨਹੀਂ ਫਿਰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੋਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾ। ਜਿਉਂਦਾ ਰਹਿਣ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰ, ਜੇ ਤੂੰ ਇਹ ਨਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਵਰਗੇ ਕਾਫ਼ਰਾਂ ਦਾ ਸਿਰ ਧੜ ਵਖਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵਧੀਆ ਫੌਲਾਦੀ ਤਲਵਾਰ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਫਿਰ ਇਸ ਨਾਲ ਮਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾ। ਤਾਂ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਾਦਸ਼ਾਹ! ਮੈਨੂੰ ਮਰਨ ਦਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਡਰ ਨਹੀਂ, ਤੂੰ ਖੁਦਾ ਦਾ ਭੈ ਕਰ, ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦਾ ਮੁੰਡਾ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਮੇਰੇ ਰਾਮ ਨੇ ਜਿਉਂਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਅੱਗੇ ਲਈ ਵੀ ਜੇ ਮੇਰਾ ਰਾਮ ਕਰੇਗਾ ਉਹੀ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਗਊ ਜਿਉਂਦੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਤੂੰ ਕਰ ਭਾਵੇਂ ਤੇਰੇ ਰਾਮ ਤੋਂ ਕਰਵਾ ਦੇ ਤਾਂ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਪ੍ਰਭੂ ਰਜਾ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਜੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਭਾਵੇਗਾ, ਉਹੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜੇ ਸਾਢੇ ਸੱਤ ਘੜੀਆਂ ਵਿੱਚ ਗਊ ਜਿਉਂਦੀ ਨਾ ਹੋਈ ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਤਾਂ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਆਰਾਧਨ ਲੱਗੇ। ਜਦੋਂ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਨੇ ਆਵਾਜ਼ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਸੱਤ ਘੜੀਆਂ ਬੀਤ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ, ਕੇਵਲ ਅੱਧੀ ਘੜੀ ਬਾਕੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ:

ਯਥਾ— ਸਾਤ ਘੜੀ ਜਬ ਬੀਤੀ ਸੁਣੀ ॥ ਅਜਹੁ ਨ ਆਇਓ ਤ੍ਰਿਭਵਨ ਧਣੀ ॥

[ਭੈਰਉ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ, ਅੰਗ ੧੧੬੬]

ਉਸ ਮੌਕੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਇਸਦੀ ਬੁੱਢੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਸਿਖਾ ਕੇ ਅਤੇ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਕਤਲ ਹੋਣ ਦਾ ਭੈਅ ਦੇ ਕੇ ਭਗਤ ਜੀ ਕੋਲ ਧਰਮ ਤੋਂ ਡੇਗਣ ਵਾਸਤੇ ਭੇਜਿਆ। ਮਾਤਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਹੇ ਪੁੱਤਰ! ਤੂੰ ਇਤਨਾ ਵੱਡਾ ਗਿਆਨੀ ਹੋ ਕੇ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਪਿੱਛੇ ਜਾਨ ਦੇਣ ਲੱਗਾ ਹੈਂ। ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਇਕਲੌਤਾ ਬੇਟਾ ਹੈਂ, ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਸੰਸਾਰ ਵਸ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਤੇਰੇ ਮਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਜਿਉਂਦੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਾਂਗੀ। ਜੇ ਮਾਤਾ ਨੇ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਗੱਲ ਕਹੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਦਸਦੇ ਹਨ:

ਯਥਾ— ਰੁਦਨੁ ਕਰੈ ਨਾਮੇ ਕੀ ਮਾਇ ॥ ਛੋਡਿ ਰਾਮੁ ਕੀ ਨ ਭਜਹਿ ਖੁਦਾਇ ॥੬॥

[ਭੈਰਉ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ, ਅੰਗ ੧੧੬੫]

ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਮਾਤਾ ਦੀ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਤਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮਾਤਾ ਅੱਜ ਤਕ ਤੇਰੀ ਆਗਿਆ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਤੂੰ ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਧਰਮ ਤੋਂ ਡੇਗਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਅੱਜ ਤੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਮਾਂ-ਪੁੱਤ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦੀ ਸਾਂਝ ਤੋੜਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ:

ਯਥਾ— ਨ ਹਉ ਤੇਰਾ ਪੁੰਗੜਾ ਨ ਤੂ ਤੇਰੀ ਮਾਇ ॥ ਪਿੰਡੁ ਪੜੈ ਤਉ ਹਰਿ ਗੁਨ ਗਾਇ ॥੭॥

[ਭੈਰਉ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ, ਅੰਗ ੧੧੬੫]

ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਸਾਰੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਇਹ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਕਿ ਤੂੰ ਅਜੇ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਤਾਂ:

ਯਥਾ— ਪਾਖੰਤਣ ਬਾਜ ਬਜਾਇਲਾ ॥ ਗਰੁੜ ਚੜ੍ਹੇ ਗੋਬਿੰਦ ਆਇਲਾ ॥੧੫॥

[ਭੈਰਉ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ, ਅੰਗ ੧੧੬੬]

ਭਗਵਾਨ ਜੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ ਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੇ ਨਾਮਦੇਵ! ਜੇ ਤੂੰ ਕਹੇ ਤਾਂ ਧਰਤੀ ਟੇਢੀ ਕਰਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟ ਦਿਆਂ। ਜੇ ਕਹੇ ਤਾਂ ਧਰਤੀ ਉਲਟੀ ਕਰਕੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਧਰ ਦਿਆਂ:

ਯਥਾ— ਕਹਹਿ ਤ ਧਰਣਿ ਇਕੋਭੀ ਕਰਉ ॥ ਕਹਹਿ ਤ ਲੇਕਰਿ ਉਪਰਿ ਧਰਉ ॥

[ਭੈਰਉ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ, ਅੰਗ ੧੧੬੬]

ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਜੇ ਤੂੰ ਆ ਹੀ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਪੁਠੇ ਦੀ ਥਾਂ ਸਿੱਧਾ ਕੰਮ ਕਰੋ, ਇਹਨਾਂ

ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਕੀ ਕਸੂਰ ਤੂੰ ਗਊ ਨੂੰ ਹੀ ਜਿਉਂਦਾ ਕਰ ਦੇ ਤਾਂ ਭਗਵਾਨ ਜੀ ਨੇ ਗਊ ਜਿਉਂਦੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਚਰਨੀਂ ਪਿਆ ਤੇ ਆਪਣੀ ਭੁੱਲ ਦੀ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗੀ।

ਯਥਾ— **ਨਾਮਾ ਪ੍ਰਣਵੈ ਸੇਲ ਮਸੇਲ ॥ ਗਊ ਦੁਹਾਈ ਬਛਰਾ ਮੇਲਿ ॥** [ਭੈਰਉ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ, ਅੰਗ ੧੧੬੬]

ਇਸ ਤੋਂ ਭਗਤ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜੀਵ ਦਾ ਕੀਤਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਹੀ ਸਿਧਾਂਤ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਤੁਕ ਵਿੱਚ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਮੇਰੇ ਹਰਿ ਜੀਉ ਸਭੁ ਕੋ ਤੇਰੈ ਵਸਿ ॥

ਹੇ ਮੇਰੇ ਹਰਿ=ਪ੍ਰੇਸ਼ਰ ਜੀਉ ਸਭੁ=ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਹੀ ਤੇਰੇ ਵਸ ਵਿੱਚ ਹੈ।

ਯਥਾ— **ਸਭੁ ਕੋਈ ਹਰਿ ਕੈ ਵਸਿ ਭਗਤਾ ਕੈ ਅਨੰਦੁ ਘਰਿ ॥** [ਵਾਰ ਬਿਲਾਵਲ ਮਃ ੩, ਅੰਗ ੮੪੯]

ਅਸਾ ਜੋਰੁ ਨਾਹੀ ਜੇ ਕਿਛੁ ਕਰਿ ਹਮ ਸਾਕਹ; ਜਿਉ ਭਾਵੈ ਤਿਵੈ ਬਖਸਿ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਸਾਡੇ ਵਿੱਚ ਜੋਰ=ਬਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜੇ ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋਈਏ, ਜਿਵੇਂ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਭਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਆਪ ਮੇਰੇ ਅੰਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਣਾ ਕਰੋ।

ਯਥਾ— **੧. ਨਾ ਹਉ ਕਰਤਾ ਨਾ ਮੈ ਕੀਆ ॥** [ਮਾਰੂ ਮਹਲਾ ੧, ਅੰਗ ੯੯੩]

੨. ਨਾ ਕੋਈ ਕਰੇ ਨ ਕਰਣੈ ਜੋਗਾ ॥ ਆਪੇ ਕਰਹਿ ਕਰਾਵਹਿ ਸੁ ਹੋਇਗਾ ॥

[ਮਾਰੂ ਮਃ ੩, ਅੰਗ ੧੦੪੮]

ਸਭੁ ਜੀਉ ਪਿੰਡੁ ਦੀਆ ਤੁਧੁ ਆਪੇ ਤੁਧੁ ਆਪੇ ਕਾਰੈ ਲਾਇਆ ॥

ਜੀਉ=ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਅਤੇ ਪਿੰਡੁ=ਸਰੀਰ ਸਭ ਕੁਝ ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਕਾਰੈ=ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਯਥਾ— **੧. ਜੀਉ ਪਿੰਡੁ ਸਭੁ ਤਿਸ ਕਾ ਜੋ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਸੁ ਹੋਇ ॥** [ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਃ ੫, ਅੰਗ ੪੫]

੨. ਜੀਉ ਪਿੰਡੁ ਸਭੁ ਤਿਸਕਾ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਤਿਸ ਕੈ ਪਾਸਿ ॥ [ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੩, ਅੰਗ ੧੪੨੦]

ਜੇਹਾ ਤੂੰ ਹੁਕਮੁ ਕਰਹਿ ਤੇਹੇ ਕੋ ਕਰਮ ਕਮਾਵੈ ਜੇਹਾ ਤੁਧੁ ਧੁਰਿ ਲਿਖਿ ਪਾਇਆ ॥੨॥

ਹੇ ਪ੍ਰੇਸ਼ਰ ਜੈਸਾ ਤੂੰ ਹੁਕਮ ਕਰਦਾ ਹੈਂ, ਤੈਸੇ ਹੀ ਕੋਈ ਕਰਮ ਕਮਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਜੈਸਾ ਤੁਸੀਂ ਧੁਰਾਂ ਤੋਂ ਲੇਖ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਤੈਸਾ ਹੀ ਹਰ ਇੱਕ ਜੀਵ ਨੇ ਦੁਖ ਸੁਖ ਨੂੰ ਪਾਉਣਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਯਥਾ— **ਜੇਹਾ ਚੀਰੀ ਲਿਖਿਆ ਤੇਹਾ ਹੁਕਮੁ ਕਮਾਹਿ ॥** [ਵਾਰ ਸਾਰਗ ਮਃ ੨, ਅੰਗ ੧੨੩੯]

ਪੰਚ ਤਤੁ ਕਰਿ ਤੁਧੁ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਸਭ ਸਾਜੀ ਕੋਈ ਛੇਵਾ ਕਰਿਉ ਜੇ ਕਿਛੁ ਕੀਤਾ ਹੋਵੈ ॥

ਹੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੁਸੀਂ ਨੇ ਪੰਜ ਤੱਤਾਂ ਕਰਕੇ ਸਭ=ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸਟਿ=ਸ੍ਰਿਸਟੀ ਭਾਵ ਦੁਨੀਆ ਸਾਜੀ=ਸਾਜਨਾ ਭਾਵ

ਬਣਾਉਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਅਗਰ ਕੋਈ ਹੰਕਾਰੀ ਇਹ ਕਹੇ ਕਿ ਮੈਂ ਕੁਝ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਜੇ ਕੋਈ ਕੁਝ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਛੇਵਾਂ ਤੱਤ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਦੱਸੇ ਕਿ ਪੰਜ ਤੱਤ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਹਨ ਤੇ ਛੇਵਾਂ ਤੱਤ ਮੈਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਜੇ ਉਸ ਨੂੰ ਭਾਉਂਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਛੇ ਜਾਂ ਸੱਤ ਜਾਂ ਚਾਰ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਤਾਂ ਸ਼ਿਸ਼ਟੀ ਉਸ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਉਨੇ ਹੀ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ, ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਪੰਜ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਹੀ ਰਚਨਾ ਭਾਈ। ਇਸ ਲਈ ਪੰਜ ਤੱਤ ਸ਼ਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਸਾਜਣ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਰਹਿਣਗੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਹੋਰ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਪੰਜ ਤੱਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।

ਯਥਾ— ੧. ਪੰਚ ਤਤੁ ਕਰਿ ਪੁਤਰਾ ਕੀਨਾ ਕਿਰਤ ਮਿਲਾਵਾ ਹੋਆ ॥ [ਰਾਮਕਲੀ ਮ: ੫, ਅੰਗ ੮੮੪]

੨. ਪੰਚ ਤਤੁ ਕਾ ਰਚਨੁ ਰਚਨਾ ॥ [ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫, ਅੰਗ ੧੦੭੩]

੩. ਪਾਂਚ ਤਤੁ ਕੋ ਤਨੁ ਰਚਿਓ ਜਾਨਹੁ ਚਤੁਰ ਸੁਜਾਨ ॥ [ਸਲੋਕ ਮ: ੯, ਅੰਗ ੧੪੨੬]

੪. ਪੰਚ ਤਤੁ ਮਿਲਿ ਇਹੁ ਤਨੁ ਕੀਆ ॥ [ਮਾਰੂ ਮ: ੧, ਅੰਗ ੧੦੩੯]

੫. ਪੰਚ ਤਤੁ ਮਿਲਿ ਕਾਇਆ ਕੀਨੀ ਤਤੁ ਕਹਾ ਤੇ ਕੀਨੁ ਰੇ ॥

[ਰਾਗ ਗੌਡ ਬਾਣੀ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ, ਅੰਗ ੮੭੦]

ਭਾਵ ਇਹ ਪੰਜ ਤੱਤ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਲਏ, ਇਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਆਪ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਐਸਾ ਸਰਵ-ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਜਦੋਂ ਆਪਣਾ ਸਰੂਪ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਜਨਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਔਰ ਦੁਖਾਂ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਛੁਟਕਾਰਾ ਕਰਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਗੁਰੂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਬਖਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਇਕਨਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮੇਲਿ ਤੂੰ ਬੁਝਾਵਹਿ ਇਕਿ ਮਨਮੁਖਿ ਕਰਹਿ ਸਿ ਰੋਵੈ ॥੩॥

ਹੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ! ਇਕਨਾ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਬਖਸ਼ ਕੇ ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਸਰੂਪ ਬੁਝਾਵਹਿ=ਜਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈਂ ਅਤੇ ਇੱਕ ਮਨਮੁੱਖਤਾ ਕਰਕੇ ਜੋ ਕਰਮ ਕਰਹਿ=ਕਰਦੇ ਹਨ ਸਿ=ਉਹ ਦਰਗਾਹ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸਜਾ ਪਾ ਕੇ ਰੋਵੈ=ਰੋਂਦੇ ਹਨ।

ਹਰਿ ਕੀ ਵਡਿਆਈ ਹਉ ਆਖਿ ਨ ਸਾਕਾ ਹਉ ਮੁਰਖੁ ਮੁਗਧੁ ਨੀਚਾਣੁ ॥

ਹੇ ਹਰਿ=ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਵਡਿਆਈ=ਜਸ ਨੂੰ ਹਉ=ਮੈਂ ਆਖਿ=ਆਖਣਾ, ਵਖਿਆਣ ਕਰਨਾ ਨ=ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਹਉ=ਮੈਂ ਮੁਰਖਾਂ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਮੁਗਧੁ=ਮੁਰਖ ਤੇ ਨੀਚਾਣੁ=ਘਟੀਆ ਸੋਚ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਨੀਚ ਖਿਆਲਾਂ ਵਾਲਾ ਹਾਂ।

ਜਨ ਨਾਨਕ ਕਉ ਹਰਿ ਬਖਸਿ ਲੈ

ਮੇਰੇ ਸੁਆਮੀ ਸਰਣਾਗਤਿ ਪਇਆ ਅਜਾਣੁ ॥੪॥੪॥੧੫॥੨੪॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਮੇਰੇ ਸੁਆਮੀ=ਮਾਲਕ ਹਰਿ=ਹਰੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਮੈਂ ਸੇਵਕ ਜਨ ਕਉ=ਨੂੰ ਬਖਸ਼ ਲੈਣਾ ਕਰੋ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਹਰ ਪੱਖ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਬੇਸਮਝ ਹਾਂ ਔਰ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸਰਨ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਪਇਆ=ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹਾਂ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ ॥ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ ॥